

УДК 18:7.01

DOI 10.26565/2226-0994-2020-63-20

Ярослав Стрельцов

ЕСТЕТИЧНИЙ ДОСВІД ТА ЕСТЕТИЧНІ СУДЖЕННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ

У статті досліджується сутність і взаємозв'язок естетичного досвіду та естетичного судження. Стверджується, що філософська естетика має працювати з основоположними для естетичного досвіду константами – тими явищами та атрибутами, які мають в естетичній сфері фундаментальний онтологічний статус. Було встановлено, що онтологічною характеристикою естетичного досвіду є те, що він не зводиться до «чистої» раціональності, тобто не є чимось, що є «пристосованим» до повного й остаточного осягнення самим лише розумом. Тому суцільне «поглинання» естетичного досвіду певною семантичною структурою є неможливим: такий досвід завжди виходить за будь-які дискурсивні межі та водночас відкриває їх. До того ж естетичний досвід слугує одним із засобів «контактування» людини зі світом і суспільством. Формуючись на матеріалі відчуттів, естетичний досвід поширюється від найзагальніший уявлень про всесвіт до внутрішнього життя особистості. Проведений аналіз також показав, що формування естетичного судження відбувається на основі попереднього засвоєння понять про досконале і недосконале. Зі свого боку таке засвоєння здійснюється в процесі співвіднесення певного естетичного факту з наявною ціннісною шкалою. Саме тому естетичні судження мають ознаки нормативності. Вони також створюють підґрунтя для спільного світобачення та світовідчуття, закладають основу для загального порозуміння між людьми певної культури. Проведена розвідка показала, що процесуальність естетичного оцінювання – це постійне співвіднесення наявного положення справ з чимось ідеальним (у межах визначеної ціннісної шкали), це перманентна вимога досконалості, а також невпинний пошук можливості для здійснення цієї вимоги. Водночас естетичний досвід відмежується від «чистої» прагматики, яка уособлює собою життєву необхідність, адже естетична царина завжди пов'язана з певною «надлишковістю» в людському бутті. Також отримані під час дослідження результати дозволили припустити, що філософська естетика, яка враховує та досліджує специфіку феномена тілесності, а також такі феномени людського буття, як афективна сенситивність і сенситивна раціональність, здатна долати обмеженість «анестетичного» натуралізму в естетиці.

Ключові слова: естетичний досвід, афективна сенситивність, сенситивна раціональність, тілесність, естетичне судження, нормативне судження.

Характер суспільного буття людей є відображенням процесу вирішення важливих питань щодо забезпечення якості та самого життя як усієї спільноти загалом, так і кожного її представника зокрема. Культури й цивілізації народжуються, розвиваються та помирають, залишаючи по собі артефакти на згадку прийдешнім представникам людства. Вивчаючи історичні пам'ятки, ми складаємо гадку про побут минулих суспільств, притаманну їм господарчу діяльність, маємо можливість висловлювати судження про їхні досягнення в науці та мистецтві. Утім, адекватна реконструкція минулого досвіду, а отже й висунання відповідних суджень щодо нього (зокрема й в контексті оцінки естетичного досвіду в межах різних культур), завжди становить певну теоретичну *проблему*. Водночас окреме та доволі важливе місце в цьому процесі можна відвести сприйняттю текстів відомих (а також і не дуже відомих) мислителів, які транслиують загальні цінності та духовний досвід народів у різні епохи. Ці тексти відображають зв'язок мислителя з життям та культурним досвідом свого народу на певному історичному етапі. До того ж рецепція текстів мудреців обґрунтовує наше світобачення, світосприйняття, надаючи взірць усвідомлення та відчуття справжності, істинності існування, а також мотивуючи етичні вчинки.

© Стрельцов Я. І., 2020.

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0.

Нагадаємо, що французький філософ А. Бадью у своїй відомій праці «Маніфест філософії» відображає схильність різних мислителів у різні часи до певних процедур істини: математики, поезії, політики, любові [див.: Бадью, 2003]. Домінування тих чи інших процедур у різних напрямках філософії він називає «швом», а специфічну мету філософії він бачить у формуванні єдиного понятійного простору, в якому факти здобувають свої місце та ім'я [Бадью, 2003, с. 17]. Водночас ставлення до фактів, наближення до вирішення споконвічних філософських проблем буття, пізнання, існування людини візуалізуються, матеріалізуються та відповідно сприймаються зокрема й завдяки естетичному досвіду та естетичним судженням. Почуття й враження безпосередньо впливають на формування картини світу у свідомості людей, на ментальну основу культури. Цей процес, на наш погляд, має бути досліджений більш детально та водночас комплексно, зокрема – шляхом аналізу специфіки естетичного досвіду та естетичного судження, що може вважатися *актуальним* дослідницьким завданням у межах сучасної філософської естетики.

Зауважимо також, що будь-який мислитель завжди не тільки є інкорпорованим у життя народу, але й також знаходиться в певному розумінні *поза* «побутовою рутинною» або «тривіальною повсякденністю» тієї чи іншої спільноти. Цю диспозицію особливо гостро відчував Фрідріх Ніцше, відтворюючи образ пророка-філософа Заратустри [Ніцше, 2010]. Але здатність до глибокої рефлексії у поєднанні з відчуттям «розриву», дистанції, певної «недоскональності» є тим, що здатне штовхати на пошук інших варіантів життєвих установок, викликати прагнення до «переоцінки цінностей».

Коли йдеться про естетичні питання, насамперед постає завдання виокремити саму сферу естетичного за її специфікою та характером, а також визначити, які естетичні ідеї мають перевагу, встановити значення та вплив таких ідей на життя. Філософія, релігія, наука, мистецтво – це складові соціальної практики та соціального досвіду. У буденному розумінні естетична проблематика пов'язується насамперед зі сферою мистецтва, тобто з художньою творчістю. При більш поглибленому розгляді, зокрема завдяки філософському критичному підходу, можна побачити, що з естетикою пов'язане як життя окремої особистості, так і життя суспільства загалом, причому навіть у таких сферах, як політика, культура, економіка тощо. Не намагаючись надати вичерпний аналіз естетичної проблематики загалом, у запропонованій статті ми ставимо собі за *мету* виконати спробу певного узагальнення щодо розуміння сутності й взаємозв'язку естетичного досвіду та естетичного судження, що потенційно здатне сприяти подальшим дослідженням у царині філософської естетики.

Отже, розпочинаючи нашу розвідку, звернемося до статті І. Інішева «Філософська естетика сьогодні» [Інішев, 2007], в якій автор розглядає питання стосовно можливості чи неможливості філософських досліджень у сфері естетичного досвіду: чи має право на самостійну сферу досліджень філософська естетика, або ж вона повинна розділитися між мистецтвознавством і дослідженнями у сфері культури (cultural studies)?

Цілком слушним, на наш погляд, виглядає припущення, згідно з яким для того, щоб обґрунтовано та переконливо заявити своє право на існування, філософська естетика мусить перейматися основоположними для естетичного досвіду константами, тобто тим, що має в естетичній сфері фундаментальний онтологічний статус. Водночас важливо, щоб ці константи дійсно були константами, а не якимись тривіальними ідеологічними конструктами або проєкціями поверхових філософських та естетичних поглядів, які давно вже віджили своє та втратили будь-яку актуальність. З іншого боку, прагнення неодмінно представити мистецтво як складний «соціальний текст» також позбавляє можливості мати справу з естетичним як з безпосереднім проявом дійсності.

І. Інішев зауважує: «До основних аргументів, що наводяться на користь необхідності існування філософської естетики, належить теза про специфічну структуру та навіть специфічну топіку естетичного сприйняття, поза яким естетичні об'єкти взагалі та твори мистецтва зокрема не зустрічаються» (тут і далі переклад мій. – Я. С.) [Інішев, 2007, с. 8–9]. Тобто передумовою будь-якого естетичного дискурсу є співвіднесеність з перцепцією та

естетичним досвідом. Причому естетична сфера загалом лишається поза намаганнями інтегрувати понятійну інтерпретацію до естетичного досвіду та застосовувати її для прямої «фіксації» естетичних об'єктів і переживань. Тож естетична сфера має свою автономію, яка протистоїть «семіотичній інтервенції в її холистичну структуру» [Инишев, 2007, с. 9].

Згідно з естетично-постметафізичним проектом Г. У. Гумбрехта [Gumbrecht, 2004], відчуття є складовою «культури присутності» (presence culture), воно трактується як відчуття згоди з речами цього світу та посідає важливе місце в житті кожної людини. Відчуття не може бути поглинутим жодним критицизмом, і за допомогою понять його можливо лише позначити, але не виразити. Переживання, відчуття, на думку Гумбрехта, протиставляються іншому ідеальному типу культури – «смісловій культурі» (meaning culture), яка простягається за межі матеріальної поверхні, веде до смислового ядра та базується на принципі інтерпретації. [див.: Gumbrecht, 2004]

Традиційно естетичний досвід пов'язується з художньою практикою – мистецтвом, що являє собою процес створення та сприйняття різноманітних естетичних об'єктів. Завдяки перцепції окремої особистості та соціальних груп естетичні об'єкти стають частиною суспільного життя в різноманітних його проявах, включно з рівнем буденності та спеціальною академічною цариною. Але говорячи про те, що естетичний досвід не поглинається семіотичною структурою смислової культури, ми не повинні забувати також і про наявність відмінностей в естетичному досвіді в різних народів, що впливає на характер національного мистецтва та взагалі – на формування національної свідомості, національного темпераменту. Чи можна це пояснити шляхом вивчення естетичного досвіду на підставах тези про те, що все людство належить до одного біологічного виду, тобто має спільну (антропологічну) будову?

Виходячи за сферу мистецтва, універсальність естетичного досвіду наводить на думку про можливість його загального, «фундаментального» положення щодо всіх інших форм досвіду та дискурсу. Так, сучасний німецький філософ Вольфганг Вельш проголошує «естетичний поворот», висуваючи тезу про трансдисциплінарність сучасної естетики [Welsch, 1990, 1996]. Він вважає, що для традиційної естетики від І. Канта до Т. Адорно, з огляду на її тематичну орієнтацію саме на мистецтво, більш влучним найменуванням буде «*артистика*». Зі свого боку сучасна естетика являє собою більш широке тематичне поле, а отже, може бути поділена на такі відносно самостійні підрозділи, як власне філософія мистецтва (артистика), теорія прекрасного (калістика), а також універсальне вчення про сприйняття (аїстетика). Відповідно до такого погляду, для сучасного людства характерним явищем є глобальна естетизація, сутність якої полягає в первинності естетичних орієнтирів і норм у сприйнятті світу. [див.: Welsch, 1990, 1996]

І. Інишев, посилаючись на праці німецького філософа Гернота Беме, який трактує естетичне сприйняття як процес постійної диференціації та відтворення феноменів естетично інтерпретованої «атмосфери» [Böhme, 1993], пропонує асоціювати естетичний досвід з намаганнями рефлексивного та дотеоретичного орієнтування у світі. «Атмосферу, як відомо, можливо “об'єктивно” сприймати тільки відчувши її. Несенсуалістичний характер відчуття атмосфери та атмосферного містить у собі специфічну раціональність, яку, як я вважаю, можна назвати сенситивною» [Инишев, 2007, с. 10]. Отже, раціональність тут трактується в широкому сенсі, адже вона поширюється за межі певної рефлексії чи специфічного дискурсу та характеризує саме людське мислення: «... присутність у мисленні сенситивних/естетичних імплікацій слід вважати ознакою його раціональності та повноти» [Инишев, 2007, с. 10].

Водночас запропонована сенситивна раціональність відсилає нас до формального боку наукових знань і взагалі – до найрізноманітніших типів соціокультурної практики. Загалом йдеться про те, що стилістика, засіб передачі, виразність тощо – все це доповнює певну семантичну структуру і робить її зрозумілою на інтуїтивному рівні, робить її відкритою та доступною для реципієнта. Тобто сенситивна раціональність пов'язує естетичний досвід із семантичним аспектом культури, впливаючи на «формальну

прозорість» останнього. Із зовнішнім світом естетичний досвід пов'язує «афективна сенситивність»: «Раціональність “афективної сенситивності” полягає в тому, що афіційованість суб'єкта являє собою неперевершений рівень “зближення” та “переконливості” контакту зі світом» [Инишев, 2007, с. 11].

Інакше кажучи, онтологічною характеристикою естетичного досвіду є те, що він не зводиться до «чистої» раціональності, яка розуміється традиційно, тобто не є чимось, що «приспосоване» до повного й остаточного осягнення самим лише розумом. Тому суцільне «поглинання» естетичного досвіду якоюсь семантичною структурою є неможливим: такий досвід завжди виходить за будь-які дискурсивні межі та водночас відкриває їх. До того ж естетичний досвід слугує засобом контакту зі світом і суспільством. Формуючись на матеріалі відчуттів, естетичний досвід поширюється від найзагальніший уявлень про всесвіт до внутрішнього життя особистості. Космос, земне життя, країна, сім'я, праця, відчуття здоров'я тілесного та психічного, мотивація тощо – все це може бути охоплене естетичним досвідом.

Сприйняття та передача естетичного досвіду відбувається завдяки культурним установкам соціуму, їх відображенню на ментальному рівні. Загалом можна стверджувати, що цей процес по-різному відбувається в традиційному, модерному та постмодерному суспільствах. Наприклад, в Середньовічній Європі естетичний досвід формувався на підставі християнської теологічної доктрини. Людина, створена за образом Божим, скеровувалася до прагнення пізнавати природу, волю, могутність свого Творця. Внутрішня переконаність в істинності християнського віровчення формувала образ людини, головна мета якої полягала в боротьбі з гріхами та досягненні святості. Невипадково нещадний критик традиційних цінностей Ф. Ніцше спрямовував свою критику на руйнування саме християнських цінностей, зокрема вважаючи, що такі цінності, як смирення, покірність волі Божій є штучно створеними орієнтирами, які становлять перешкоду на шляху розвитку людства та досягнення людиною стану «надлюдини» (*Übermensch*) [Ніцше, 2009; Ніцше, 2002].

Трансдисциплінарність естетичного досвіду, а також його складові: афективна сенситивність, сенситивна раціональність, особливе функціональне співвідношення з культурою суспільства – все це загальні ознаки об'єктивного статусу естетичного досвіду, його зв'язку з культурно-історичним часом і простором. З огляду на це естетичний досвід, на наш погляд, може бути представлений також і як специфічний атрибут тілесності. Невипадково тіло як об'єкт (а тілесність як феномен) є однією з найважливіших складових численних естетичних систем у різних народів і в різні епохи. Тіло – один з найстародавніших символів, у якому життя об'єднується зі Всесвітом. Тіло зростає, страждає, гине, тож тілесність – це завжди певна присутність, дієвість. У стародавніх містеріях і релігійних системах тілесність часто розглядалась як матеріальна оболонка душі, що заважає самій душі пізнавати свою духовну реальність (згадаймо також «темницю душі» у Платона). Тіло й тілесність є одним з найважливіших предметів дослідження і для сучасних філософів, науковців, митців. У контексті таких розвідок і відповідних творчих практик тіло постає як таке, що не має жорстко фіксованої сутності, воно є відкритим для творчості та виробництва, є певним «матеріалом» у процесі формування й реалізації цілей та задач людини [Чукуров, 2015].

Отже, естетичний досвід здобувається та формується завдяки тілесності. Але яким чином «розмитість», аморфність тілесності та її відчуттів стає предметом інтелектуальної практики, дискурсу? Якщо до констант естетичного досвіду ми відносимо те, що пов'язане з тілесністю, тоді що ми можемо віднести до естетичних констант у свідомості? Яким чином можливі усвідомлення естетичного досвіду та його подальша трансляція? Завдяки чому відбувається створення естетичної системи, мистецьких напрямків і шкіл? Для відповіді на ці питання нам необхідно звернутися до витоків філософсько-естетичних досліджень, в яких вже імпліцитно закладена диспозиція дискурсу філософської естетики.

Так, німецький філософ XVIII століття О. Баумгартен відзначав важливе місце почуттів (афектів) у пізнавальному процесі. Згідно з уявленнями грецьких філософів та Отців Церкви, він розрізняв пізнання об'єктів почуттів (aistheta) і об'єктів мислення (noeta). Те, що пізнається розумом, належить до сфери логіки, а те, що пізнається почуттями, – до сфери естетики, теорії сприйняття. У своїй праці «Метафізика» Баумгартен виокремлює «нижчу здібність пізнання», яка працює з «нечіткими, тобто неясними, заплутаними» уявленнями розуму. Він також розділяє судження (або «розумові уявлення») про досконалість або недосконалість речей на «інтуїтивні» і «символічні», тобто ті, що тісно пов'язані з цариною почуттів, і ті, що також походять з царини почуттів, але завдяки розуму сприймаються як символи. Отже, пізнання досконалості приємне, а недосконалості навпаки – неприємне. Якщо ж не існує можливості для з'ясування ознак досконалості чи недосконалості, тоді предмет пізнання, на думку німецького мислителя, для суб'єкта пізнання взагалі не має значення. Красота ж, за Баумгартеном, є досконалістю, яка сприймається не почуттями, а «чистим інтелектом». Загалом слід визнати, що естетика Баумгартена має дидактичний характер, що переважно пояснюється принципами класичної освіти того часу, націленої на певний ідеал, досконалість (зокрема й у відношеннях між народом і панівним класом). [18th Century German Aesthetics, 2020]

Естетичні положення класичної освіти стали основою світобачення в контексті більш пізньої європейської та світової культури, зокрема сприяючи ствердженню на теоретичному рівні різниці між «елітарним», «високим» і «приземленим», «буденним». Так, І. Кант загалом поділяв ідею Баумгартена про те, що в основі естетичного дискурсу закладена ідея досконалості. Водночас він відрізняв естетичні засоби від суто наукових – логічних. Естетичні судження – це судження естетичного смаку, вони засновуються не на об'єктивних, а на суб'єктивних враженнях, на уявленні, що «обґрунтовує виключно особливу здібність розрізнявати та висловлювати судження, яке нічого не додає до пізнання, а лише співвідносить нове уявлення в суб'єкті зі здібністю уявлення взагалі» [Кант, 1994, с. 71]. Кант також стверджував: «... прекрасне – це символ морально доброго; і тільки тому (адже таке відношення є природним для кожного, і кожна людина чекає цього, як виконання зобов'язання від іншого) воно подобається та претендує на згоду іншого; водночас душа усвідомлює певну шляхетність і піднесення над простою сприйнятливістю задоволення від чуттєвих вражень і судить про гідність інших за подібною максимом своєї здібності судження <...> прекрасне подобається безпосередньо <...> без жодного інтересу...» [Кант, 1994, с. 228].

Джерелом естетичного досвіду Кант вважає вплив природи на свідомість людей: від спілкування з навколишнім світом у душі людини народжується відчуття піднесеності, яке завдяки здібності уявлення перетворюється на естетичні судження [див.: Кант, 1994]. Але цілком доцільно поставити запитання: чи потребує природа згоди людини хоча б у чомусь, якщо людина як істота є лише частиною загального природного процесу?

Французький вчений і мистецтвознавець початку XX століття Ш. Лало намагався відшукати та обґрунтувати наявність перспектив щодо естетичних досліджень у контексті культури того часу та зважаючи на рівень сучасних йому наукових досягнень [Лало, 2017]. Для цього необхідно було встановити, що саме можна віднести до царини естетичної проблематики, а що в цьому разі слід залишати поза увагою дослідника. Він зазначав, що для відомих естетичних систем (від Платона до Шопенгауера) характерним було застосування метафізичного підходу до проблематики прекрасного. Пізніше на зміну цій стратегії прийшла «психофізика» Г. Т. Фехнера та його «експериментальна естетика», яка відкрила новий напрям досліджень у царині естетики в XX столітті: зі статистичним підходом до аналізу естетичного досвіду, поняттям про «золотий перетин», пропорційність тощо [див.: Семиотика и искусствометрия, 1972].

На думку Шарля Лало, помилковим є загальноприйняте ставлення до природи, «природної краси», загалом «природності» як до якогось естетичного еталону, адже природа (natura) завжди є рівною сама собі, у ній не існує розбіжностей між нормою і

відхиленням від неї. Лало критикує естетичних містиків і догматиків, які вважають, що «в природі все стоїть на одному рівні, все є прекрасним, бо все в ній натуральне, усілякі прояви життя самі собою прекрасні, якщо вони відчуються, ба більше, якщо вони є переживанням» [Лало, 2017, с. 113–114]. Фокусування естетичних досліджень на природній красі веде, отже, до самообману та численних протиріч: естетичного натуралізму, сентиментальної естетики тощо. Лало називає такі напрямки «анестетичними», «псевдоестетичними», оскільки вони зосереджують увагу на тому, що не треба відносити до царини естетики взагалі [Лало, 2017, с. 111].

Натомість формування естетичних понять та естетичних суджень неможливе без співвіднесення естетичних явищ із визнаною шкалою цінностей. Тому проблема оцінювання є чи не найголовнішою в естетиці. Отже, естетичний досвід стає можливим і зрозумілим завдяки формуванню нормативних естетичних суджень. На думку Лало, «нормативне пізнання, яке претендує на те, щоб визначати правила чи надавати поради, встановлювати критерії, які дозволяють судити про твори мистецтва, <...> це нормативне пізнання, у своїх найзагальніших формах, і є естетикою у власному сенсі цього слова; у більш вузьких формах, тобто при застосуванні щодо певної школи або художнього твору, це – критика мистецтва» [Лало, 2017, с. 237].

Отже, формування естетичного судження відбувається на основі попереднього засвоєння понять про досконале і недосконале (у широкому розумінні цих категорій). Зі свого боку таке засвоєння здійснюється в процесі співвіднесення певного естетичного факту з наявною ціннісною шкалою. Саме тому естетичні судження мають ознаки нормативності, або навіть певної «імперативності». Вони також створюють підґрунтя для спільного світобачення та світовідчуття, закладають основу для загального порозуміння між людьми певної культури. Процесуальність естетичного оцінювання – це постійне співвіднесення наявного положення справ з чимось ідеальним (у межах визначеної ціннісної шкали), це перманентна вимога досконалості, а також неперервний пошук можливості для здійснення цієї вимоги. Водночас естетичний досвід відмежовується від «чистої» прагматики, яка уособлює собою життєву необхідність, адже естетична царина завжди пов'язана з певною «надлишковістю» в людському бутті.

Підсумовуючи нашу розвідку, також відзначимо, що філософська естетика, яка враховує та досліджує специфіку феномена тілесності, а також такі пов'язані з ним особливості людського «влаштування» та буття, як афективна сенситивність і сенситивна раціональність, дійсно здатна, на наш погляд, долати обмеженість «анестетичного» натуралізму в естетиці. Така естетична теорія має також і позитивні практичні наслідки, адже вона вводить нас у понятійний та концептуальний простір, в якому стає можливим ефективне формування основ людської солідарності та взаємопорозуміння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бадью А. Манифест філософії / сост. и пер. с франц. В. Е. Лапицкого. СПб.: Machina, 2003. 184 с.
- Инишев И. Н. Философская эстетика сегодня. *Топос. Философско-культурологический журнал*. 2007. № 1(15). С. 5–15.
- Кант И. Критика способности суждения / пер. с нем. М.: Искусство, 1994. 367 с.
- Лало Ш. Введение в эстетику / пер. с фр. С. Гельфгата; под ред. прив. доц. Н. В. Самсонова; вступ. ст. А. В. Маркова. М.: Рипол-классик, 2017. 456 с.
- Ницше Ф. Антихристианин / пер. с нем. А. В. Михайлова. *Полное собрание сочинений: в 13-ти т.; т. 6*. М.: Культурная революция, 2009. С. 107–185.
- Ницше Ф. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі / пер. з нім. А. Онишко. Львів: Літопис, 2002. 320 с.
- Ницше Ф. Повне зібрання творів: у 15-ти т.; т. 4. Так мовив Заратустра / пер. з нім. О. Фешовець. Львів: Астролябія, 2010. 384 с.

Семиотика и искусствометрия / сост. и ред. д-р филол. наук Ю. М. Лотман и канд. физ.-мат. наук В. М. Петров. М.: Мир, 1972. 364 с.

Чукуров А. Ю. Конструирование телесности как механизм самоконтроля. *Общество. Среда. Развитие (Terra Humana)*. 2015. № 3(36). С. 145–149.

18th Century German Aesthetics. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. 2020. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/aesthetics-18th-german/#Bau>.

Böhme G. Atmosphere as the Fundamental Concept of a New Aesthetics. *Thesis Eleven*. 1993. No 36. S. 113–126. DOI: <https://doi.org/10.1177/072551369303600107>.

Gumbrecht H. U. Production of Presence. What Meaning Cannot Convey. Stanford: Stanford University Press, 2004. 117 p.

Welsch W. Ästhetisches Denken. Ditzingen: Philipp Reclam jun. GmbH & Co. 1990. 228 S.

Welsch W. Grenzgänge der Ästhetik. Ditzingen: Philipp Reclam jun. GmbH & Co., 1996. 350 S.

Стрельцов Ярослав Иванович

аспірант, філософський факультет

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

м. Свободи, 6, Харків, 61022

E-mail: streltsow978@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3061-2166>

Стаття надійшла до редакції: 20.10.2020

Схвалено до друку: 23.11.2020

AESTHETIC EXPERIENCE AND AESTHETIC JUDGMENTS: THE FEATURES OF THE RELATIONSHIPS

Streltsov Yaroslav I.

PhD Student, Faculty of Philosophy

V. N. Karazin Kharkiv National University

6, Svobody sqr., 61022, Kharkiv, Ukraine

E-mail: streltsow978@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3061-2166>

ABSTRACT

The article examines the essence and relationship of aesthetic experience and aesthetic judgment. It is argued that philosophical aesthetics deals with constants that are fundamental to aesthetic experience. Such constants are phenomena and characteristics that have a fundamental ontological status in the aesthetic sphere. It was found that the ontological characteristic of aesthetic experience is that it is not reducible to “pure” rationality, that is, it is not something that is “adapted” to complete and final comprehension by the mind alone. Therefore, a complete “absorption” of aesthetic experience by a certain semantic structure is impossible: such experience always goes beyond any discursive boundaries and simultaneously opens them. In addition, aesthetic experience serves as one of the means of a person’s “contact” with the world and society. Forming on the material of sensations, aesthetic experience extends from the most general ideas about the universe to the inner life of a person. The analysis also showed that the formulation of an aesthetic judgment is based on the concepts of the perfect and the imperfect. In turn, the mastery of such concepts is carried out in the process of correlating a certain aesthetic fact with the existing value scale. That is why aesthetic judgments have signs of normativity. They also create the basis for a common worldview and attitude, lay the foundation for mutual understanding between people of a certain culture. The study showed that the process of aesthetic assessment is a constant correlation of the existing state of affairs with something ideal (within a certain value scale), this is a permanent “demand” for perfection, as well as a tireless search for an opportunity to fulfill this “demand”. At the same time, ethical experience is dissociated from “pure” pragmatics, which personifies vital necessity,

because the aesthetic sphere is always associated with a certain “redundancy” in human existence. Also, the results obtained in the course of the study suggested that philosophical aesthetics, which takes into account and investigates the specificity of the phenomenon of corporeality, as well as such phenomena of human existence as affective sensitivity and sensitive rationality, is able to overcome the limitation of “an-esthetic” naturalism in aesthetics.

Keywords: aesthetic experience, affective sensitivity, sensitive rationality, corporeality, aesthetic judgment, normative judgment.

REFERENCES

- 18th Century German Aesthetics. (2020). *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Retrieved from <https://plato.stanford.edu/entries/aesthetics-18th-german/#Bau>.
- Badiou, A. (2003). *Manifesto for Philosophy*. (V. E. Lapitskii, Trans.). St. Petersburg: Machina. (Original work published 1989). (In Russian).
- Böhme G. (1993). Atmosphere as the Fundamental Concept of a New Aesthetics. *Thesis Eleven*, 36, 113–126. DOI: <https://doi.org/10.1177/072551369303600107>. (In German).
- Chukurov, A. Yu. (2015). Constructing Corporeality as a Self-control Mechanism. *Society. Environment. Development (Terra Humana)*, 3/36, 145–149. (In Russian).
- Gumbrecht H. U. (2004). *Production of Presence. What Meaning Cannot Convey*. Stanford: Stanford University Press.
- Inishev, I. N. (2007). Philosophical Aesthetics Today. *Topos. The Journal for Philosophy and Cultural Studies*, 1/15, 5–15. (In Russian).
- Kant, I. (1994). *Critique of the Power of Judgment*. (A. Ya. Zis et al., Trans.). Moscow: Iskusstvo. (Original work published 1790). (In Russian).
- Lalo, Ch. (2017). *Introduction to Aesthetics*. (S. Helfhat, Trans.). Moscow: Ripol-Klassik. (Original work published 1927). (In Russian).
- Lotman, Yu. M. (Ed.). (1972). *Semiotics and Art Metrics*. Moscow: Mir. (In Russian).
- Nietzsche F. (2002). *Beyond Good and Evil: Prelude to a Philosophy of the Future. On the Genealogy of Morality: A Polemic*. (A. Onyshko, Trans.). Lviv: Litopys. (Original works published 1886, 1887). (In Ukrainian).
- Nietzsche F. (2009). The Antichrist. (A. V. Mikhailov, Trans.). In F. Nietzsche, *Full Collection of Writings: In 13 Vols.* (Vol. 6, pp. 107–185). Moscow: Cultural Revolution. (Original work published 1888). (In Russian).
- Nietzsche F. (2010). Thus Spoke Zarathustra: A Book for All and None. (O. Feshovets, Trans.). In F. Nietzsche, *Full Collection of Writings: In 15 Vols.* (Vol. 4). Lviv: Astroliabiiia. (Original work published 1883–1892). (In Ukrainian).
- Welsch W. (1990). *Ästhetisches Denken*. Ditzingen: Philipp Reclam jun. GmbH & Co. (In German).
- Welsch W. (1996). *Grenzgänge der Ästhetik*. Ditzingen: Philipp Reclam jun. GmbH & Co. (In German).

Article arrived: 20.10.2020

Accepted: 23.11.2020